

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 24 października 2019 r.

BADK.DPK.133.74.2019 WW

P9-39/19	Data wpływu petycji 11 września 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 17 października 2019 r.

OSOBY DEPORTOWANE

TEMAT

**PODWYŻSZENIE KWOTY ŚWIADCZENIA
ZA PRZYMUSOWĄ PRACĘ**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, w celu podwyższenia kwoty świadczenia pieniężnego.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje podwyższenie świadczenia pieniężnego dla osób deportowanych do pracy przymusowej i wykonujących niewolniczą pracę na rzecz III Rzeszy.

Wnoszący petycję jako dziecko wraz z matką był wywieziony do obozu pracy przymusowej, gdzie przez dziewięć miesięcy pracował na rzecz niemieckich kolei, a jego „niewolnicza praca polegała na przewożeniu przez tory kolejowe żeliwnej taczki napełnionej tłuczonymi kamieniami przez 10 godzin dziennie”.

Autor petycji podnosi, że za miesiąc przymusowej pracy otrzymuje świadczenie pieniężne w wysokości 10,82 zł (od 1 marca 2019 r. 11,13 zł), czyli za dzień niewolniczej pracy kwota świadczenia wynosi 0,36 zł (36 groszy), dlatego wnosi o podwyższenie jego wysokości.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. z 2019 r. poz. 1168) reguluje zasady, wysokość oraz tryb przyznawania świadczenia pieniężnego i innych uprawnień przysługujących osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Represją w rozumieniu ustawy jest:

1) osadzenie w obozach pracy przymusowej w okresie wojny w latach 1939-1945 z przyczyn politycznych, narodowościowych, rasowych i religijnych,

2) deportacja (wywiezienie) do pracy przymusowej na okres co najmniej 6 miesięcy w granicach terytorium państwa polskiego sprzed 1 września 1939 r. lub z tego terytorium na terytorium:

a) III Rzeszy i terenów przez nią okupowanych w okresie wojny 1939-1945,

b) Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (dalej: ZSRR) i terenów przez niego okupowanych od 17 września 1939 r. do 5 lutego 1946 r. oraz po tym okresie do końca 1948 r. z terytorium państwa polskiego w jego obecnych granicach.

Świadczenie przysługuje wyłącznie osobom, które nie mają ustalonego prawa do dodatku kombatanckiego lub za tajne nauczanie. Osobie posiadającej prawo do świadczenia i do dodatku określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników lub ustawie o uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu, przysługuje świadczenie albo jeden z dodatków - wyższy lub wybrany przez uprawnionego. Świadczenie od 1 marca 2019 r. wynosi 11,13 zł i przysługuje za każdy pełny miesiąc pracy, nie więcej niż łącznie za 20 miesięcy i ulega podwyższeniu o wskaźnik waloryzacji.

Na podstawie **Komunikatu Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych** z dnia 18 lutego 2019 r. w sprawie miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury (...) kwoty świadczenia pieniężnego przysługującego osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR (M. P. poz. 202) od 1 marca 2019 r. maksymalna kwota świadczenia wynosi 222, 01 zł.

Uprawnienie do świadczenia przyznawane jest decyzją Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (dalej: Szef UdSKiOR) na wniosek zainteresowanego i dokumentów oraz dowodów potwierdzających rodzaj i okres represji. Świadczenie wypłacane jest przez organ emerytalno-rentowy (z emeryturą lub rentą).

Osobom uprawnionym do świadczenia, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, zdrowotnej oraz w związku z zaistnieniem zdarzeń losowych może być przyznana pomoc pieniężna - jednorazowa lub okresowa. Pomoc jednorazową przyznaje się na częściowe pokrycie kosztów zakupu wózka inwalidzkiego, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego lub wyrobów medycznych oraz dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności. Pomoc okresowa może być przyznana na zaspokojenie potrzeb bytowych i ochronę zdrowia w przypadku długotrwałej choroby powodującej wzrost kosztów utrzymania, zakupu leków, środków opatrunkowych, dojazdów do zakładów leczniczych na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne oraz opłacenie pomocy pielęgnacyjnej niezbędnej z uwagi na wiek oraz stan zdrowia. Pomoc pieniężna jest przyznawana na wniosek osoby uprawnionej w decyzji administracyjnej wydawanej przez Szefa UdSKiOR. Świadczenie i pomoc pieniężna finansowane są z budżetu państwa.

Osobom deportowanym do pracy przymusowej przysługują uprawnienia wskazane

w art. 47c ust. 1 i art. 57 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1373 ze zm.) - prawo do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach. Przysługują im także ambulatoryjne świadczenia specjalistyczne finansowane ze środków publicznych bez skierowania lekarza ubezpieczenia zdrowotnego. Potwierdzeniem uprawnienia osoby deportowanej do pracy przymusowej jest legitymacja, którą wydaje Szef UdSKiOR.

Uprawnionym przysługuje także pierwszeństwo do środowiskowej opieki socjalnej, w tym w uzyskaniu miejsca w domu pomocy społecznej. Jednocześnie samorząd terytorialny może udzielać pomocy uprawnionym w zakresie udogodnień komunikacyjnych, świadczeń mieszkaniowych, kulturalnych, zdrowotnych i oświatowych.

PRACE LEGISLACYJNE:

W Senacie IX kadencji Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji 7 listopada 2018 r. rozpatrywała petycję indywidualną (**P9-40/18**), zbieżną z prezentowaną, dotyczącą zmiany ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, w celu podwyższenia kwoty świadczenia pieniężnego.

Komisja wysłuchała opinii dyrektora Departamentu Ubezpieczeń Społecznych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz przeprowadziła dyskusję nad petycją. Senatorowie w głosowaniu zdecydowali o niepodejmowaniu prac nad petycją.

W Sejmie złożono petycję BKSP-145-450/18, zbieżną z prezentowaną, w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR, w zakresie wysokości świadczenia przysługującego osobom represjonowanym.

Komisja do Spraw Petycji 6 lutego 2019 r. nie uwzględniła żądania będącego przedmiotem petycji.

Do Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych 11 marca 2019 r. złożono petycję, powiązaną z prezentowaną, w sprawie zwiększenia świadczeń finansowych dla osób deportowanych do pracy przymusowej przez III Rzeszę. W odpowiedzi z 7 czerwca 2019 r. poinformowano, że petycja została rozpatrzona negatywnie. Treść petycji oraz odpowiedź Szefa UdSKiOR w materiałach petycji.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Interpelacja poselska nr 31065 do Prezesa Rady Ministrów w sprawie odszkodowań związanych z przymusową pracą Polaków na terenie III Rzeszy oraz reparacji za straty wojenne. W odpowiedzi z 17 maja 2019 r. podsekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazał m.in., że ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych reguluje sprawę uprawnień do świadczeń z powszechnego systemu emerytalno-rentowego oraz zasad obliczania ich wysokości. Na mocy ustawy przyjęto zasadę, zgodnie z którą przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych i obliczaniu ich wysokości uwzględniane są okresy składkowe i nieskładkowe (w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych). Generalnie za okresy składkowe uznawane są okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu aktywności zawodowej. Za te okresy uznawane są również określone ustawowo takie, z tytułu których składka na to ubezpieczenie nie była odprowadzana. Do nich zalicza się między innymi, okresy pracy przymusowej wykonywanej na rzecz hitlerowskich Niemiec w okresie II wojny światowej. Uznanie tych okresów za składkowe umożliwia ich uwzględnienie przy ustalaniu uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych i obliczaniu ich wysokości.

INFORMACJE DODATKOWE:

Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich... (Dz. U. poz. 1552 - weszła w życie 30 października 2018 r.) zmieniono tytuł ustawy i nadano brzmienie: *„ustawa z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich”*.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 grudnia 2003 r., sygn. akt III RN 154/02, stwierdził, że „w art. 3 ust. 1 ustawy z 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich określone zostały wyłącznie przesłanki prawne dotyczące sposobu obliczania wysokości świadczenia pieniężnego należnego uprawnionej osobie, sformułowana w tym przepisie przesłanka prawna, w myśl której świadczenie pieniężne przyznawane na podstawie tej ustawy przysługuje „za każdy pełny miesiąc trwania pracy”, wskazuje jedynie na obowiązek ustalenia faktycznego czasu

trwania pobytu określonej osoby w obozie pracy, natomiast nie wynika z niej obowiązek wykazania przez tę osobę, czy w czasie pobytu w obozie pracy przymusowej, w którym została osadzona lub do którego została deportowana, faktycznie wykonywała pracę przymusową”.

Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 5 września 2019 r., sygn. akt IV SA/Wr 194/19, wskazał, że „pojęcie deportacji wiązać należy z określoną, mniej lub bardziej zorganizowaną akcją władz okupacyjnych, mającą na celu przesiedlenie obywateli polskich z ich dotychczasowego miejsca zamieszkania i skierowanie ich do pracy przymusowej, z życiem w otoczeniu wrogości, wyobcowania kulturowego i językowego, egzystencją w trudnych warunkach bytowych i w izolacji od dotychczasowego środowiska. Istotne jest więc ustalenie wielu okoliczności, które pozwolą na prawidłową ocenę, czy dana osoba poddana została deportacji”.

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz